

بیداری اسلامی

(بیداری برای بیداری)

نویسنده:

دکتر عبدالکریم بکار

مترجم:

وحید رادی

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

تهران: بزرگراه شهید چمران،

پل مدیریت

تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲

صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵

E-mail: isu.press@yahoo.com

فروشگاه اینترنتی:

www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق علیه السلام

بیداری اسلامی: بیداری برای امامی (ع) ■ تألیف: دکتر عبدالکریم بکار ■ ترجمه وحید مرادی
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ اول: ۱۳۹۳ ■ قیمت: ۱۱۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۵۰۰ نسخه
چاپ و صفحه‌بندی: زلال کوثر ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۶۸-۶

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: بکار، عبدالکریم
عنوان و نام پدیدآور: بیداری اسلامی: (بیداری برای امامی) عبدالکریم بکار؛ مترجم
وحید مرادی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۳۱۶ ص.

فروست: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)؛ ۵۵۹: بیداری اسلامی ۱۳۹۳

شابک: ۱۱۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۶۸-۶

یادداشت: نمایه.

موضوع: اسلام — تجدید حیات فکری — تاریخ — قرن ۲۰ م.

موضوع: اسلام — تجدید حیات فکری — تاریخ — قرن ۲۱ م.

موضوع: بهار عربی، ۲۰۱۰ م

شناسه افزوده: مرادی، وحید ۱۳۶۶ - مترجم

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۳۰۴۱ ص ۲۲۹ / BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۰۲۸۵۴

فهرست مطالب

۱۱	سخن نامه
۱۳	پیشگفتار
۱۵	مقدمه مترجم
۱۹	مقدمه نویسنده
۲۳	فصل ۱. بیداری اسلامی: معنای و ابعاد کل‌گرای
۳۱	فصل ۲. بیداری اسلامی: تاریخچه و الگوها
۳۲	۱- زمینه‌های اجتماعی بیداری اسلامی
۳۵	۲. بیداری اسلامی در قالبی جدید
۳۶	۱-۲. کاهش خشونت
۳۶	۲-۲. تأثیر جوامع بر فعالان عرصه بیداری اسلامی
۳۸	۲-۳. توانایی در کسب موفقیت
۳۸	۲-۴. آمادگی اصحاب بیداری اسلامی برای تعامل با دیگران
۳۹	۲-۵. فعالان عرصه بیداری اسلامی در قالبی جدید
۴۱	۲-۶. تمرکز بر ارتباط با مردمی
۴۱	۲-۷. آگاهی به ماهیت تغییرات
۴۲	۲-۸. تمرکز بر مسائل داخلی
۴۳	۲-۹. توجه حداقلی به متون [اسلامی]
۴۴	۲-۱۰. بازیگران حقیقی بیداری اسلامی

فصل ۳. نقد بیداری اسلامی	۴۷
۱. تفاوت نقد و تشکیک	۴۷
۲. بیداری طایفه‌ای یا حزبی	۴۹
۳. توهم بیداری	۵۱
۴. بیداری عامل انحطاط امت	۵۴
۵. بیداری و بحران هویت	۵۵
۷. بیداری و تقسیم جامعه	۵۹
فصل ۴. بیداری اسلامی: نقد و بازنگری	۶۳
۱. ضرورت بازنگری	۶۴
۲. بازنگری در برخی مؤلفه‌های بیداری اسلامی	۶۶
۱-۲. بروجوهر: مسائل نظری	۶۶
۲-۲. احتیاجات در عامل جریان‌های خشونت طلب	۶۹
۲-۳. بازنگری در مصادیق	۷۲
۲-۴. ناتوانی در فهم واقعیت‌ها	۷۷
۳. نمونه‌هایی از ناتوانی در فهم واقعیت‌ها	۷۸
۱-۳. گمانه‌زنی بجای تحقیق	۷۸
۲-۳. اکتفاء به دستاوردهای پیشینیان	۸۰
۳-۳. مأموران آتش‌نشانی	۸۰
۳-۴. رقابت بر سر نفوذ	۸۲
۴. چند نکته پیرامون این مسئله	۸۳
۵. توهم توطئه	۸۶
۶. افراط در بکارگیری امور کلیشه‌ای	۸۷
۷. همیاری غیر ارادی	۹۰
۸. زیاده‌روی در توجه به ظواهر	۹۲
۹. فعالیت گروهی: آیا هدف نهایی است؟	۹۵
۱۰. گفتمان بدبینانه	۹۸
۱۱. موعظه مخاطبان	۱۰۲
۱۲. آیا وحدت رویه اسلامی مطلوب است؟	۱۰۵

۱۰۹.....	۱۳. خطر سازمان‌های سرّی.....
۱۱۳.....	۱۴. جریان‌های اسلامی و ضعف مدیریت.....
۱۱۹.....	فصل ۵. بیداری اسلامی و دیگران.....
۱۲۰.....	۱. چهره دیگری را مخدوش نکن.....
۱۲۲.....	۲. قیاس به نفس.....
۱۲۳.....	۲-۱. تحقیق و بررسی.....
۱۲۳.....	۲-۲. جامع‌نگری.....
۱۲۴.....	۲-۳. عدم جداسازی [بخشی از یک] تفکر از زمینه [کلی] آن.....
۱۲۵.....	۴-۱. سم به هر.....
۱۲۶.....	۳-۱. لای فست بازنگری و بازاندیشی به مخالفان.....
۱۲۷.....	۴. احتیاط هنگام طعن‌بندی مخالفان.....
۱۲۹.....	۵. شفافیت در فکر.....
۱۳۰.....	۶. ایجاد زمینه فرهنگ مشترک.....
۱۴۳.....	فصل ۶. بیداری اسلامی و ارزش.....
۱۴۴.....	۱. ارزش‌ها و اختیار.....
۱۴۵.....	۲. عقیده و عقیده اجتماعی.....
۱۴۷.....	۳. ارزش‌ها تحمیل نمی‌شوند.....
۱۴۹.....	۴. بیداری انسان‌گرا.....
۱۵۰.....	۴-۱. درنگ در صدور احکام.....
۱۵۲.....	۴-۲. سنجش مردم بر مبنای ارزش‌های یکسان.....
۱۵۳.....	۴-۳. معیار؛ وضعیت طبقات پائین است.....
۱۵۶.....	۵. توجه به احساسات.....
۱۶۰.....	۶. فضیلت اعتدال.....
۱۶۱.....	۷. فرهنگ کار و تولید.....
۱۶۸.....	۷-۱. انعطاف‌پذیری سنت‌ها.....
۱۷۰.....	۷-۲. نبوغ کاری.....
۱۷۱.....	۷-۳. منطق شعاری.....
۱۷۴.....	۸. بصیرت در کار.....

۹. داوطلبانه برای رضای خدا ۱۷۷
- ۹-۱. سطح بیداری اسلامی ۱۸۱
- ۹-۲. سطح عموم ۱۸۱
- نکته پایانی ۱۸۴
- فصل ۷. بیداری اسلامی و چالش‌های مدرنیته** ۱۸۵
۱. چالش‌های بیداری اسلامی همچون چالش‌های امت [اسلامی] است ۱۸۶
۲. بیداری اسلامی زیر ذره‌بین ۱۸۷
۳. بیداری اسلامی و رسانه‌ها ۱۸۹
- ۳-۱. رسانه‌های جمعی ۱۹۱
- ۳-۲. آموزش روزنامه نگاری به جوانان ۱۹۳
- ۳-۳. رسانه‌ها، ماده اره‌ای ۱۹۴
۴. مقاومت و چراغ جادو با قانون‌گذاری ۱۹۵
- فصل ۸. بیداری اسلامی، ملزومات نوزایی** ۲۰۱
۱. اهداف بیداری اسلامی عبارتند از: ترمیم آن ۲۰۲
۲. ناتوانی راه‌حلهای گذشت ۲۰۳
۳. نوزایی برای مردم توسط مردم ۲۰۵
۴. عناصر معنوی محدود رقابت ۲۰۶
۵. عصر قدرت نرم ۲۰۷
- ۵-۱. قدرت نرم چیست؟ ۲۰۸
- ۵-۲. بیداری اسلامی و قدرت نرم ۲۰۹
- ۵-۳. مفاهیم قدرت نرم ۲۰۹
۶. توجه به دوران کودکی ۲۱۰
- ۶-۱. افزایش ساخت مهدکودک‌ها ۲۱۱
- ۶-۲. ترویج فرهنگ هدایت کودک ۲۱۱
- ۶-۳. شادی کودک ۲۱۳
- ۶-۴. حمایت از کودکان در برابر خطرات اینترنت ۲۱۴
- ۶-۵. مراقبت دائمی ۲۱۵
۷. نوزایی اقتصادی ۲۱۸

۲۱۸.....	۷-۱. هراس از سخن گفتن درباره اقتصاد.....
۲۲۱.....	۷-۲. ترویج فرهنگ نوزایی اقتصادی.....
۲۲۱.....	۷-۲-۱. حسن تدبیر.....
۲۲۷.....	۷-۲-۲. گسترش مفاهیم مربوط به پس انداز.....
۲۳۰.....	۷-۲-۳. حمایت از پروژه‌های خرد.....
۲۳۴.....	۷-۲-۴. سرمایه‌گذاری بر روی دانش.....
۲۳۷.....	۷-۲-۵. نوزایی در سیاست.....
۲۴۰.....	۸-۱. انتخاب بین بد و بدتر.....
۲۴۰.....	۸-۲. هیچ چیز برای افراط در انکار وجود ندارد.....
۲۴۲.....	۸-۳. تغییر استیلا آغاز می‌شود؟.....
۲۴۶.....	۸-۴. ماهیت دولت اسلامی.....
۲۵۲.....	۸-۵. تلاش دولت برای برابری تعادل.....
۲۵۷.....	۸-۶. تفکیک میان فعالیت سیاسی و فعالیت تبلیغی.....
۲۵۹.....	۸-۷. تقلیل [حسن] قدرت طلبی.....
۲۶۲.....	۸-۸. محدود کردن تمرکز دولت.....
۲۶۴.....	۸-۹. اطمینان بخشی به رقبا.....
۲۶۸.....	۸-۱۰. در مسیر شفافیت.....
۲۶۹.....	۸-۱۰-۱. شفافیت چیست؟.....
۲۶۹.....	۸-۱۰-۲. شفافیت یک اصل اسلامی.....
۲۷۰.....	۹. حمایت از شفافیت.....
۲۷۷.....	سخن پایانی.....
۲۷۹.....	منابع و مأخذ.....
۳۰۳.....	نمایه.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَوَصَّيْتُمْ بِهِ نَحْنُ وَآلُكُمْ مِنَ اللَّهِ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا فِيهِ كَثْرًا عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي
إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ
(قرآن کریم، سوره مبارکه الشوری (۴۲)، آیه شریفه ۱۳)

مخبر ناشر

اسلام از آن حیث که دینی علمی و کمال است و مبتنی بر فطرت پاک به ودیعه نهاده شده از سوی حضرت محمد مصطفی (ص) و ائمه اطهار (ع) دارای جذابیت و اصالتی است که در نهایت خواهد توانست بر تمامی تاریکی‌ها و حجاب‌ها فائق آید. به همین خاطر است که خداوند متعال، ندای اسلام را برای مشرکان بسیار سنگین و غیر قابل تحمل خواند. به عبارت دیگر، سلامت، عقلانیت، رضایت‌مندی و سعادت که انسان را حاکمیت کلام الهی حاصل می‌آید، چنان است که تمامی عقول سلیم را به خود جذب می‌نماید و این معنای مشخص بیداری اسلامی است که رزوهایی متلف جغرافیایی را در هم نوردیده و امت‌های مسلمان و غیر از آنها را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع) در راستای انجام رسالت علمی - کاربردی خویش در ارتباط با موضوعات جاری در جامعه اسلامی و جهانی، و با عنایت به حساسیت‌های تئوریک «بیداری اسلامی» در عرصه

علم و نظر، نسبت به فعال‌سازی دبیرخانه مطالعات بیداری اسلامی در حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام اقدام نموده تا با استفاده از مجموع توان علمی - تحلیلی موجود در دانشگاه و سایر مؤسسات و مراکز علمی - پژوهشی؛ رویکردی تحلیلی نسبت به این موضوع را طرح، پی‌گیری و توسعه دهد. نتیجه این اقدام، تهیه و عرضه متون کارشناسی‌ای در قالب گفت‌وگو، مجموعه مقالات و آثار پژوهشی است که هم اکنون خدمت رافقه‌مندان نمونه‌ای از آن تقدیم شده است.

معاونت پژوهشی دانشگاه ضمن تشکر از مدیریت متمرکز دبیرخانه و مشارکت فعال اساتید، دانشجویان و محققان در این حوزه، از تمامی پژوهشگران فعال در این زمینه تقاضا دارد با ارائه نظرات اصلاحی و یا متون تحقیقاتی شارحین شریعت و سوره‌های دانشگاه، ما را در تحلیل هر چه بهتر و جامع‌تر پدیده بیداری اسلامی و غنی‌سازی مفهومی و نظری موضوع یاری رسانند. امید آن که از این طریق شاهد همکاری مؤثر و مستمر دو حوزه عملی و نظری در راستای تثبیت جایگاه بیداری اسلامی و توسعه آن در گستره جهانی باشیم. إن شاء الله

و لله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ
وُتِّئُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ إِنَّ اللَّهَ
يَهْدِي إِيَّاهُ مَنْ يَشَاءُ

(قرآن کریم، سوره مبارکه الحديد، آیه شریفه ۱۶)

پیشگفتار

بررسی تحلیلی تاریخ تحول جماع بشری حکایت از آن دارد که مکتب اسلام به دلیل اصالت ذاتی و حقیقی که از ناحیه شارع برای آن قرار داده شده است، پیوسته مورد اقبال و توجه عقلاء سلیم و قلوب پاک بوده است. با این حال، دُرّ گرانمایه نزد مسلمانان چنان که شایسته و بایسته بوده، پاس داشته نشده و لذا شاهد برخی از غفلت‌ها، انحراف‌ها و یا جهالت‌ها در موضوع التزام به اصول اسلامی و دعوت به آن بودیم. آنچه این وضعیت نامطلوب را نقد و اصلاح نموده، لطف الهی و ابرار را و زنان مؤمنی بوده که توانسته خیزش‌های رهایی‌بخش و نهضت‌های صمیمی را با هدف بازگشت به اسلام پدید آورد. بیداری اسلامی را می‌توان زنده نگه داشتن و کاربرد آن در این زمینه ارزیابی نموده که دو ساحت نظر و عمل در بیداری انسان تحت تأثیر قرار داده است.

باعنایت به ظرافت‌ها و پیچیدگی‌های نظریه «بیداری اسلامی» – بریک سو – و حساسیت‌ها و پیامدهای قابل توجه عملی آن – از سوی دیگر – دبیرخانه مطالعات بیداری اسلامی با هدف: اولاً- شناخت و تحلیل تحولات جاری در منطقه؛ ثانیاً- گمانه‌زنی و سناریوپردازی در خصوص آینده تحولات

منطقه‌ای و جهانی؛ و بالاخره: ارایه راهبردها و راه‌کارهای مناسب برای مدیریت بیداری اسلامی جهت نیل به اهداف عالی آن در آینده؛ تأسیس گردید. دبیرخانه ضمن تشکر از تمام اساتید، دانشجویان و محققانی که ما را در انجام این مهم و تحقق اهداف بیان شده، یاری نموده‌اند؛ از تمام کارشناسان و پژوهشگران تقاضا دارد با ارسال نظرات و آثار خود ما را در این راه دشوار علمی یاری رسانند. برای این منظور دبیرخانه مطالعات ارای اسلامی^۱ آماده دریافت و نشر سایر آثار تکمیلی و اصلاحی می‌باشد.

دبیرخانه مطالعات بیداری اسلامی

۱. نشانی دبیرخانه: تهران، بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت، دانشگاه امام صادق علیه السلام، ساختمان جدید، طبقه پنجم، معاونت پژوهشی، دبیرخانه مطالعات بیداری اسلامی

مقدمه مترجم

با آغاز نهضت مردم مسلم تونس در اواخر پائیز ۱۳۸۹ و به دنبال قیام مسلمانان دیگر کشوران عربی منطقه، به دلایل مختلفی سوال از هویت و ماهیت این نهضت‌ها، به موضوعی باقی‌مانده و مجادلات محافل رسانه‌ای، سیاسی و علمی بدل گردید. از این روی برخی از اندیشمندان و کارشناسان با مشاهده علائم و نشانه‌هایی که رخداد و تحولات این جنبش‌ها مخابره می‌کردند، سعی در تبیین ماهیت و هویت آنها بود. در این راستا، گروهی از صاحب‌نظران با تاکید بر مسائل اقتصادی و فساد مافیهای چون فقر و بیکاری و همچنین نام‌گذاری آنها به عنوان «انقلاب یاس»، در صدد معرفی انقلاب‌های منطقه به عنوان انقلاب‌هایی با ماهیت اسلامی و برگرفته از اندیشه‌های سوسیالیستی برآمدند. برخی نیز انقلاب‌های منطقه را تلاش مردم این کشورها برای دموکراسی‌خواهی و استقرار نظام‌های لیبرال دموکراتیک با القای نام‌هایی همچون «انقلاب یاس»، برای انقلاب تونس، و انقلاب لیبی، انقلاب رز و انقلاب یاسمین، به دنبال همسان‌سازی این انقلاب‌ها در ردیف انقلاب‌های مخملی بودند؛ کما اینکه استفاده از تعبیر «بهار عربی» برای تمامی جنبش‌های منطقه نیز در حقیقت تلاش برای یادآوری «بهار پراگ» و جنبش‌های ضد کمونیستی لهستان در زمان غلبه شوروی در دهه شصت

میلادی، ارزیابی می‌گردد. در نهایت، عده دیگری از اندیشمندان و صاحب‌نظران، انقلاب‌های منطقه عربی را دارای ماهیت اسلامی و در نتیجه چالش هویت اسلامی مردم مسلمان کشورهای منطقه با نظام‌های استبدادی و دیکتاتوری حاکم بر این کشورها قلمداد نموده و به موجب آن، انقلاب‌های منطقه عربی را با عنوان «بیداری اسلامی» معرفی می‌نمایند.

با عنایت به آنچه گفته شد، کتاب حاضر از جمله آثار مکتوبی است که توسط استاد «عبدالکریم بکار»، نویسنده سوری الاصل، در تبیین و توضیح مفهوم بیداری اسلامی و چالش‌ها و راهبردهای موفقیت هر چه بیشتر آن به رشته تحریر درآمده است. این کتاب پس از کتاب‌هایی همچون «تکوین فکر» و «بیداری میان اسلامی» از این نویسنده انتشار یافته است، اما به نظر می‌رسد دلیل سبب فکر کتاب مهم دیگری از دکتر بکار تحت عنوان «مقدمات نوزایی بلین» است که در اواسط دهه نود قرن بیستم میلادی انتشار یافت. این کتاب در حقیقت به مثابه یک نقشه راه در مسیر حرکت فعالان بیداری اسلامی در دوران کنونی، شمار می‌آید که به وسیله آن از فرصت‌ها، تهدیدها و موانعی که در مسیر حرکت اصلاحی امت اسلامی قرار دارد، آگاهی می‌یابند. از سوی دیگر، کتاب حاضر برای افرادی که خارج از گفتمان بیداری اسلامی قرار دارند این امکان را فراهم می‌سازد که ماهیت و منطق حاکم بر این پدیده را با نگاهی از درون و بیرون از غرض‌ورزی و رویکردهای غیر واقع‌بینانه بشناسند.

دکتر بکار کتاب خود را با بحث پیرامون اصطلاح «الاسلام» (بیداری) آغاز می‌نماید و آن را گرایش بسوی فهم اسلام و عمل به آن معرفی می‌نماید که از دهه هفتاد قرن بیستم آغاز گردیده است. از این روی بیداری اسلامی و فعالان این عرصه طیف وسیعی را به خود اختصاص می‌دهند که در داخل آن گروه‌ها، احزاب و مکاتب متعددی وجود دارد و هر یک از آنها دارای نقاط اشتراک و افتراق بسیاری با دیگر هم‌مسلمانان خود هستند. وی وقوع بیداری اسلامی را ناشی از عواملی همچون منازعه میان جریان اصیل

اسلامی با جریان‌های غیر دینی نوظهور همچون مارکسیسم، سوسیالیسم، سکولاریسم، لیبرالیسم، شکست اعراب مسلمان از رژیم صهیونیستی در سال ۱۹۶۷م، شکست طرح‌های سیاسی و توسعه‌ای جریان‌های سکولار به ویژه جریان‌های چپ و همچنین بهبود وضعیت تعلیم و تربیت می‌داند. از این‌رو، دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علمی را یکی از مهم‌ترین پایگاه‌های شکل‌گیری بیداری اسلامی در مراحل اولیه این پدیده بر می‌شمارد.

نویسنده در ادامه به بیان سیر تاریخی مختصری از پدیده بیداری اسلامی در دهه هفتاد میلادی شامل گذار از مرحله دینداری فردی، توجه به آثار مکتوب گذشته و تغییر جوامع بصورت مسالمت‌آمیز به مرحله تفکر پیرامون حکمت و سیاست به ویژه بعد از انقلاب اسلامی ایران می‌پردازد. پس از آن به بیان آسیب‌های این مقوله پرداخته و وارد فضای نقد گفتمانی از پدیده بیداری اسلامی می‌شود. به اعتقاد دکتر بکار برخی مولفه‌ها همچون بی‌توجهی به مباحث توریک در بیان فعالان عرصه بیداری اسلامی، تردید در تعامل با جریان خشونت‌طلب، بازگویی فعالیت‌های تربیتی، غفلت از فهم واقعیت، توهم توطئه، مبالغه در ارزیابی عوامل خارجی، تردید در هدف یا وسیله بودن فعالیت جمعی و در نهایت فعالیت‌های پنهانی را از آسیب‌های فعالان بیداری اسلامی بر می‌شمارد که نیازمند بررسی جدی در آنها هستند. نویسنده در فصل بعدی با عنوان «بیداری و دیگران» به ضرورت تعامل فعالان عرصه بیداری اسلامی و اقلیت‌ها و مهاجران مسلمان ساکن کشورهای غربی با دیگران و همگرایی با افکار و اندیشه‌های مخالف و ناهمسو اشاره می‌کند. در موضوع ارزش‌ها نیز دکتر بکار بر این باور است که بیداری اسلامی بایستی در مورد ترویج ارزش‌های ایجابی همچون اعتدال و میانه‌روی، فعالیت و اقدام، کار برای رضای خدا و فعالیت دواطلبانه و نهاده‌ها ساختن آنها در رفتار روزمره مسلمانان اهتمام ویژه‌ای داشته باشد. علاوه بر این، دکتر بکار در بحث تهدیدها و چالش‌ها معتقد است که کلیه تهدیداتی که جهان اسلام را در معرض خطر قرار می‌دهد، متوجه مقوله

بیداری اسلامی نیز هست. چالش‌هایی از قبیل رسانه‌های متخاصم، مباحث مربوط به چگونگی اجرای شریعت اسلامی، چگونگی نهادینه ساختن تفکرات اصلاحی در میان جوامع اسلامی و انفعال جوامع اسلامی از جمله مواردی هستند که امت اسلامی و به تبع آن بیداری اسلامی با آنها دست به گریبان هستند. در فصل پایانی نیز با عنوان «بیداری و ملزومات نوزایی» نویسنده نوزایی امت اسلامی را در دو حوزه سیاسی و اقتصادی بر شمرده و باید بر قدرت نرم بجای قدرت نظامی را از ضروریات این رویکرد معرفی می‌نماید. در مجموع به اعتقاد نویسنده کتاب، بیداری اسلامی از جمله پدیده‌هایی است که قابلیت نوزایی امت اسلامی در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را داشته و از این حیث در ردیف پدیده‌هایی همچون رنسانس اروپایی از دل زمانه می‌آید.

با این اوصاف، با نیتی توجیه خوانندگان محترم را به این حقیقت معطوف دارم که در ترجمه کتاب حاضر گاه با اندیشه‌هایی متضاد و متناقض با ادبیات مرسوم شیعی در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی برخورد کردم که به منظور تبیین بهتر مطالب، کزیر به آوردن توضیحات اضافی در پاورقی گردیدم. در پایان نیز بر خود فرض می‌دانم، از تمامی کسانی که همراهی معنوی و مادی آنان، ارائه ترجمه‌ها، تسهیل‌دان روان از کتاب حاضر را برای من امکان‌پذیر ساخت، سپاس‌گزاری کنم. همچنین از همسر مهربانم که قصور از در کنار او بودن، مرا با مانعی در این راه روبرو نداشت، صمیمانه متشکرم.

و محمد مهدی

۳۹/۱۲/۱۴

مقدمه نویسنده

سپاس مخصوص را نثار می‌کنم به بانیان است و با درود و تحیت به پیشوای پیامبران فرستاده شد **رحمة للعالمین**، و فرزندان و اصحاب گرانقدرش. اما بعد:

بدون شک امروزه اُمت اسلام به بیداری [اسلامی] که سر تا سر جهان اسلام را فراگرفته، از پویایی خاصی برخوردار گردیده است. بگونه‌ای که آشنایی مسلمانان به احکام شریعت اسلامی فزایش و توجه به حدود الهی در زندگی آنها اهمیت مضاعف یافته است. همچنین، بسیاری از مسلمان این وضعیت را هدیه‌ای الهی از جانب پروردگار دانسته و به نوعی خود را از برگزیدگان خداوند بر می‌شمارند. اُمت اسلامی پس از شش یا هفت قرن در جهل، تفرقه، یأس و ناامیدی از اصلاح امور خود قرار داشته است. یکی از سنّت‌های الهی در میان مخلوقاتش عبارت است از اینکه هرگاه مردم ارتباط خود را با علم و رسالت‌های انبیاء علیهم‌السلام قطع کنند؛ مجموعه‌ای از خرافات، اوهام، سنّت‌های ناپسند، سرگشتگی و تردید آنها را فرا خواهد گرفت. متأسفانه این وضعیت طی قرون گذشته بر اُمت اسلامی حاکم بوده است. اگرچه خداوند متعال همواره یاور اُمت اسلامی بوده است

و اغلب در شرایط سخت و بحرانی، زمینه‌هایی را برای جبران کاستی‌های ذاتی و اشتباهات بزرگ این ملت فراهم نموده است. همچنانکه پیامبر اسلام می‌فرماید: «خداوند متعال در هر صد سال، یک نفر را برای احیای دین خود در میان امت [اسلامی] مبعوث می‌دارد».^۱

مثبت خداوند متعال بر این قرار گرفته است که عمده متون قرآن و سنت بگونه‌ای هستند که قابلیت تأویل داشته و ترتیب اولویت‌ها، تحقق دفع، جلوگیری از مفاسد و انجام تکلیف منوط به توان و طاقت افراد است. از این روی کلیه مسائل نامبرده شرایط مناسبی را برای تجدید نظر در مسائل عقیدتی اسلام از یک سو و وقوع اشتباهات همیشگی از سوی دیگر فراهم می‌سازد. بدین معناست که استمرار و تسلسل روند بیداری اسلامی نسل اندر نسل انجام خواهد داشت. از مهم‌ترین دلایلی که نگارنده را به تدوین این کتاب واداشت، این است:

۱. طرح الگوها، افکار، مفاهیم جدید در رابطه با بیداری اسلامی به منظور نهادینه‌سازی و تثبیت بیداری بیشتر بر حیات کلیه مردم جهان.
 ۲. بازنگری در برخی افکار، عقاید و رفتارهایی که نیازمند همسویی بیشتر با آرمان‌های جدید و مقتضیات امروز جهان است.
 ۳. بازنگری در اشتباهات صورت گرفته توسط سوی اصحاب بیداری اسلامی بدون توجه به آرمان‌ها و اهداف آنها.
 ۴. تبادل نظر با مخالفان و منتقدان بیداری اسلامی و تلاش برای ایجاد زمینه مشترک میان کلیه گروه‌ها و جمعیت‌ها.
- بدون شک اجرای این پروژه به دلیل دربرگرفتن برخی از تعادلات روش‌شناسی و ارزیابی مواضع احزاب، جماعات و رویکردهای مردم‌دوستانه و حساسیت بسیار زیاد است، اما نگارنده چاره‌ای جز پرداختن به آن نداشته است. با این حال، بیداری اسلامی هم‌اکنون در حال شکل‌گیری است و

۱. إن الله یبعث لهذه الامة من یجدد لها دینها علی رأس کل مئة سنة.

امکان پذیرش افکار نویسنده از سوی برخی فعالان عرصه بیداری اسلامی وجود دارد. اگرچه ممکن است برخی از مخالفان مفهوم بیداری اسلامی نیز هرگز با من موافق نباشند؛ اما اشتیاق برای رساندن پیام [اسلامی] و حقایق امور باعث گردیده که با توکل به خداوند متعال اقدام به تدوین این کتاب نمایم.

خداوند متعال خواستارم که این عمل را خالص برای خود بخرد و منتهی از آن عاید برادران کوشای من در مسیر اصلاح گردد؛ که خداوند قادر بر این است.

دکتر عبدالکریم بکار